

EUROPEES PARLEMENT

1999

2004

Zittingsdocument

DEFINITIEVE VERSIE
A5-0119/2000

19 april 2000

VERSLAG

over het werkdocument van de Commissie "Naar een samenhangende
Europese aanpak van de ruimtevaart"
(SEC(1999) 789 – C5-0336/1999 – 1999/2213(COS))

Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie

Rapporteur: Konstantinos Alyssandrakis

INHOUD

	Blz.
PROCEDUREVERLOOP	4
ONTWERPRESOLUTIE.....	5
TOELICHTING	9

PROCEDUREVERLOOP

Bij schrijven van 7 juni 1999 deed de Commissie haar werkdocument "Naar een samenhangende Europese aanpak van de ruimtevaart" (SEC(1999) 789 – 1999/2213(COS)) toekomen aan het Parlement.

Op 17 december 1999 gaf de Voorzitter van het Parlement kennis van de verwijzing van dit document naar de Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie als commissie ten principale en naar de Economische en Monetaire Commissie als medeadviserende commissie (C5-0336/1999).

De Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie benoemde reeds op haar vergadering van 14 oktober 1999 Konstantinos Alyssandrakis tot rapporteur.

Zij behandelde het werkdocument van de Commissie en het ontwerpverslag op haar vergaderingen van 1 februari, 28 maart en 19 april 2000.

Op laatstgenoemde vergadering hechtte zij met 46 stemmen voor en 3 tegen haar goedkeuring aan de ontwerpresolutie.

Bij de stemming waren aanwezig: Nuala Ahern (waarnemend voorzitter), Konstantinos Alyssandrakis (rapporteur), Gordon J. Adam (verving Gérard Caudron), Alexandros Baltas, Ward Beysen (verving Willy C.E.H. De Clercq), Herbert Bösch (verving Imelda Mary Read overeenkomstig artikel 153, lid 2 van het Reglement), Yves Butel, Gunilla Carlsson (verving Anders Wijkman), Massimo Carraro, Giles Bryan Chichester, Nicholas Clegg, Dorette Corbey (verving Mechtild Rothe), Elisa Maria Damião (verving Elena Valenciano Martínez-Orozco), Claude J.-M.J. Desama, Jonathan Evans (verving Umberto Scapagnini), Concepció Ferrer, Francesco Fiori (verving Guido Bodrato), Colette Flesch, Christos Folias, Glyn Ford, Pat the Cope Gallagher, Neena Gill (verving Erika Mann), Norbert Glante, Alfred Gomolka (verving Werner Langen), Michel Hansenne, Malcolm Harbour, Wolfgang Kreissl-Dörfler (verving Yves Piétrasanta), Peter Liese (verving Paul Rübig), Rolf Linkohr, Nelly Maes, Marjo Tuulevi Matikainen-Kallström, Hans-Peter Mayer (verving Renato Brunetta), Linda McAvan, Eryl Margaret McNally, Elizabeth Montfort, Luisa Morgantini, Angelika Niebler, Hervé Novelli (verving Dominique Vlasto), Reino Kalervo Paasilinna, Elly Plooij-van Gorsel, John Purvis, Godelieve Quisthoudt-Rowohl, Alexander Radwan (verving Peter Michael Mombaur), Daniela Raschhofer, Ilka Schröder, Konrad K. Schwaiger, Jaime Valdivielso de Cué, W.G. van Velzen en Alejo Vidal-Quadras Roca.

De Economische en Monetaire Commissie heeft op 27 maart 2000 besloten geen advies uit te brengen.

Het verslag werd ingediend op 19 april 2000.

De termijn voor de indiening van amendementen wordt bekendgemaakt in de ontwerpagenda voor de vergaderperiode waarin het verslag wordt behandeld.

ONTWERPRESOLUTIE

Resolutie van het Europees Parlement over het werkdocument van de Commissie "Naar een samenhangende Europese aanpak van de ruimtevaart" (SEC(1999) 789 – C5-0336/1999 – 1999/2213(COS))

Het Europees Parlement,

- gezien het werkdocument van de Commissie "Naar een samenhangende Europese aanpak van de ruimtevaart" (SEC(1999) 789 – C5-0336/1999¹),
 - gezien de resolutie van de Raad van 2 december 1999 inzake de ontwikkeling van een Europese ruimtevaartstrategie²,
 - gezien zijn resolutie van 25 april 1979 over de deelneming van de Gemeenschap aan het ruimteonderzoek³,
 - gezien zijn resolutie van 17 september 1981 over het ruimtevaartbeleid in Europa⁴,
 - gezien zijn resolutie van 17 juni 1987 over het Europees ruimtevaartbeleid⁵,
 - gezien zijn resolutie van 22 oktober 1991 over het Europees ruimtevaartbeleid⁶,
 - gezien zijn resolutie van 6 mei 1994 over de Europese Gemeenschap en de ruimtevaart⁷,
 - gezien zijn resolutie van 13 januari 1998 over de mededeling van de Commissie: De Europese Unie en de ruimtevaart: bevordering van toepassingen, markten en industrieel concurrentievermogen (COM(96) 617 - C4-0042/97)⁸,
 - gezien artikel 47, lid 1 van het Reglement,
 - gezien het verslag van de Commissie industrie, externe handel, onderzoek en energie (A5-0119/2000),
- A. overwegende dat het ruimteonderzoek en de ruimtetoepassingen niet alleen hebben bijgedragen tot nieuwe kennis, maar ook bijzonder nuttige uitvindingen voor ons dagelijks leven met zich hebben gebracht,

¹ Nog niet gepubliceerd in het publicatieblad.

² PB C 375 van 24.12.1999, blz. 1.

³ PB C 127 van 21.5.1979, blz. 42.

⁴ PB C 260 van 12.10.1981, blz. 102.

⁵ PB C 190 van 20.7.1987, blz. 78.

⁶ PB C 305 van 25.11.1991, blz. 26.

⁷ PB C 205 van 25.7.1994, blz. 467.

⁸ PB C 34 van 2.2.1998, blz. 27.

- B. overwegende dat internationale samenwerking onontbeerlijk is voor het ruimteonderzoek en de ontwikkeling van nieuwe toepassingen,
 - C. overwegende dat een aanzienlijk deel van de praktische ruimtetoepassingen reeds door de markt zelf wordt gecontroleerd,
 - D. overwegende dat ruimtevaarttoepassingen absoluut voor doelstellingen van algemeen belang en openbaar nut moeten worden ontwikkeld,
 - E. overwegende dat de ESA doeltreffend functioneert als coördinatieorgaan voor de activiteiten van haar lidstaten en zowel in Europa als op wereldvlak een leidersrol vervult bij het ruimteonderzoek en de ruimtetoepassingen,
1. is verheugd over het werkdocument en beschouwt het als een toezegging vanwege de Commissie om de steun van de Europese Unie aan het ruimteonderzoek en de ruimtetoepassingen voort te zetten en verder te verbeteren;
 2. is van mening dat de Europese Unie een evenwichtiger aanpak inzake ruimtevaart moet volgen, met een sterke ondersteuning van zowel het wetenschappelijk onderzoek als het praktisch gebruik van ruimtetoepassingen;
 3. is verheugd over het voornemen van de Commissie om voor de toekomstige programma's een beleidskader in te stellen; meent dat dit kader moet worden ontwikkeld na uitvoerig en grondig overleg tussen alle betrokken partijen in de wetenschappelijke, technische, industriële, commerciële en politieke sector, alsmede met de nationale ruimtevaartdiensten;
 4. drukt de vurige wens uit dat de ruimte wordt aangewend voor vreedzame doeleinden, ten bate van de gehele mensheid;
 5. verzoekt de Commissie de passende maatregelen te nemen om alle landen van de Europese Unie actief te betrekken bij het ruimteonderzoek en de ruimtetoepassingen;
 6. verzoekt de Commissie met het oog op het toenemend belang van de ruimtevaartindustrie in de komende decennia, de lidstaten en universiteiten aan te moedigen om de opleiding van en het aantal gekwalificeerde wetenschapslui en ingenieurs in dit domein uit te breiden;
 7. dringt er bij de Commissie en de Raad op aan de samenwerking van de Europese Unie met andere landen nog verder te verdiepen;
 8. is van mening dat de lidstaten naast hun traditionele belangrijkste activiteiten zoals ontwikkeling en onderzoek in opdracht van de Europese ruimtevaart, de ESA in staat moeten stellen haar capaciteiten uit te breiden tot projecten die in het kader van de EU zijn opgestart;
 9. is van mening dat het ruimtevaartbeleid als geheel niet louter door de markt mag worden beheerst; dat er immers ook rekening moet worden gehouden met lange-termijnprognoses over de baten en de gevaren van de ruimteëxploitatie, niet alleen vanuit het oogpunt van de belangen van de industrie, maar ook voor het welzijn van de mensen;

10. is van mening dat de Europese Unie de concurrentiële lanceringsystemen moet behouden en verder ontwikkelen en het onderzoek naar de verbetering van de lanceringsystemen en de ontwikkeling van nieuwe systemen moet steunen;
11. dringt er, gezien de mogelijke enorme expansie van de lanceercapaciteit die nodig is om tegemoet te komen aan de vraag om satellieten in een baan om de aarde te brengen, bij de Commissie en de Raad op aan onderhandelingen te starten met de ruimtevaartgrootmachten, namelijk de VS, Rusland, China en Japan, om te komen tot samenwerking op het vlak van:
 - a) de ontwikkeling van lanceerplatformen,
 - b) de oprichting van een GSSP (Global Stationary Satellite Position), dat niet in het gedrang komt door nationale veiligheidsoverwegingen;verzoekt de Commissie een conferentie van geïnteresseerden te organiseren om hierover gesprekken te beginnen;
12. steunt de ontwikkeling van nieuwe communicatiesystemen in de ruimte, parallel met andere moderne technologieën;
13. is van mening dat het gebruik van de ruimte voor communicatie- en andere praktische toepassingen andere wetenschappelijke activiteiten zoals radioastronomisch onderzoek niet mag hinderen; dat met name de toewijzing van frequenties voor satellietgebruik en het voorkomen van interferentie moeten plaatsvinden in nauwe samenwerking met de astronomische sector en andere passieve gebruikers van het radiospectrum;
14. herhaalt zijn steun voor de ontwikkeling van een wereldwijd satellietnavigatiesysteem waartoe Europa een belangrijke bijdrage levert (*Galileo*);
15. verzoekt de Commissie de wetenschappelijke deelname van Europa aan het programma voor het station Alpha te bevorderen;
16. is van mening dat de Europese Unie een beleid en een strategie moet hebben die gericht zijn op het doeltreffend gebruik van ruimtevaartsystemen voor milieumonitoring en veiligheid, om de burgers en de natuurlijke rijkdommen te beschermen, in een vroeg stadium natuur- of door de mens veroorzaakte rampen te identificeren of er zelfs voor te waarschuwen, fraude te bestrijden en de naleving van internationale verdragen te controleren; verzoekt de Commissie in dit opzicht samen met de lidstaten alle nodige maatregelen te nemen;
17. verzoekt de Commissie in nauwe samenwerking met de ESA, de lidstaten en de WEU, aan de Europese Raad en het Parlement een voorstel te bezorgen voor een Europees aardobservatieplan en een milieumonitoringdienst; is van mening dat het programma "Living Planet" van de ESA hiervoor als basis kan dienen;
18. wijst erop dat er een behoorlijk gefinancierd programma moet worden ingesteld voor de nuttige exploitatie van de ruimte voor niet-commerciële doeleinden op het gebied van communicatie en observatie;
19. is van mening dat de EU in het licht van haar huidige politieke en economische positie, zonder daarbij naar een volledig autonoom ruimteobservatiesysteem te willen streven,

verplicht is een initiatief voor globale milieumonitoring en veiligheid te steunen en verzoekt de Commissie dit in de Europese ruimtevaartstrategie op te nemen;

20. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad en de Commissie.

TOELICHTING

1. Inleiding

De lancering in 1957 van de eerste satelliet door de USSR was het startschot voor de verkenning van de ruimte en luidde tegelijkertijd het begin van een nieuw tijdperk voor de mensheid in.

Doordat de mens in staat is ruimtetuigen te lanceren, hebben we onze grenzen een heel eind buiten de dampkring van de aarde kunnen verleggen. Zo zijn we erin geslaagd de ruimte dichtbij de aarde, de maan en de planeten tot in de details te exploreren, en ter plaatse de interplanetaire afstand, de zonnewind en de uitstoot van zonnedeeltjes te bestuderen. De mens heeft rond de aarde gereisd en op de maan gewandeld. Er zijn astronomische instrumenten buiten de dampkring van de aarde geplaatst, die de beperkingen van de grondtelescopie overstijgen en ons in staat hebben gesteld het heelal en geheel zijn elektromagnetisch spectrum te bestuderen, van de gammastralen tot de veraf gelegen radiogolven.

Onze toegang tot de ruimte heeft een omwenteling met zich gebracht voor onze kennis over de zon, de sterren, het gebied tussen de sterren, de melkwegen en het heelal in zijn geheel. Ook begrijpen we nu beter hoe zonneverschijnselen de aarde en in het bijzonder de magnetosfeer, de stratosfeer en de ionosfeer kunnen beïnvloeden, hoe ze op het aardmagnetisme inwerken en wat hun betekenis is voor ons dagelijks leven.

De verovering van de ruimte heeft ons niet alleen nieuwe kennis bijgebracht, maar heeft ook mogelijkheden geboden voor nieuwe toepassingen die ons leven hebben veranderd. Het gebruik van satellieten voor telecommunicatie, weersvoorspelling, aardexploratie en navigatie is zo algemeen dat we ons nauwelijks nog kunnen voorstellen dat deze menselijke activiteiten het zonder deze ruimtetoe toepassingen zouden moeten stellen. Bovendien waren de strenge technische eisen voor ruimte-instrumenten een stimulans voor een enorme technologische vooruitgang die stap voor stap in ons dagelijks leven is binnengedrongen. Tot slot is de ruimte ook van groot strategisch belang, want wie de ruimte controleert, heeft meteen ook de aarde onder zijn controle.

De eerste jaren van de ruimteexploratie werden gekenmerkt door de rivaliteit tussen de VS en de USSR, zowel op wetenschappelijk als op militair vlak. Andere landen waren toen nog niet in staat de zware financiële lasten te dragen om actief aan ruimteprogramma's mee te werken. Dit zou evenwel niet blijven duren, want dankzij de economische ontwikkeling, de technologische vooruitgang en de internationale samenwerking werd ruimteonderzoek voor veel landen haalbaar. Zo zijn we momenteel op een punt gekomen dat, ondanks het feit dat de VS en Rusland nog steeds de toon aangeven, ook de Europese landen en Japan op dit vlak een steeds belangrijker rol gaan spelen, terwijl China en nog andere landen zware inspanningen leveren.

In dit opzicht moet absoluut worden opgemerkt dat de Europese ruimtevaartorganisatie (European Space Agency, ESA) een uiterst belangrijke rol heeft vervuld bij de samenwerking tussen de Europese landen op het vlak van ruimteexploratie, ruimtevaarttoepassingen en de ontwikkeling van het onderzoek vanuit de ruimte. De ESA is een onafhankelijke organisatie waaraan 14 Europese landen meewerken, waaronder 12 lidstaten van de Europese Unie.

2. Het beleid van de Europese Unie

Zowel de Raad als de Commissie en het Europees Parlement hebben zich de afgelopen jaren herhaaldelijk met kwesties inzake ruimtevaartbeleid beziggehouden. In drie mededelingen van respectievelijk 1988, 1992 en 1996⁹ wordt uitvoerig aandacht besteed aan de ruimtevaarttoepassingen en hun belang, de betrokkenheid van de Gemeenschap terzake en aan de mogelijkheid om nieuwe activiteiten, markten en het concurrentievermogen van de industrie te ontwikkelen. Bijzondere aandacht ging uit naar de mogelijke ontwikkeling van een onafhankelijk satellietnavigatiesysteem waaraan Europa een grote bijdrage zou leveren en is uitgemond in het *Galileo*-project¹⁰.

De belangrijkste beleidskwesties in geheel deze discussie waren de uitstippeling van een samenhangende aanpak van de ruimtevaart en de bevordering van de samenwerking tussen de Europese Unie en de ESA op grond van concrete doelstellingen en binnen een duidelijk kader. De vorderingen verliepen traag, ondanks het feit dat alle betrokken partijen erkenden dat zoiets absoluut noodzakelijk was. Zo vermeldde het Europees Parlement in zijn resolutie van 13 januari 1998 onder meer: "acht het dringend noodzakelijk dat het ruimtevaartbeleid van de Europese Unie wordt herzien ten einde rekening te houden met alle strategische en commerciële belangen die in het geding zijn"¹¹. De Raad van zijn kant heeft met zijn resolutie van 22 juni 1998¹² een belangrijke stap gezet door de Commissie op te roepen praktische maatregelen te nemen om de synergie tussen de Europese Unie en de ESA te versterken.

Wat de financiering van ruimtevaartactiviteiten betreft, wordt geraamd dat in het kader van het 3de en het 4de Kaderprogramma respectievelijk 200 en 370 miljoen euro werd uitgetrokken voor toepassingen op het vlak van telecommunicatie, navigatie en aardobservatie, waarbij het grootste deel van de steun naar deze laatste activiteit is gegaan. Verder bestaan er mogelijkheden voor financiering binnen het 5de Kaderprogramma en is het van belang dat dit alles ook aan bod komt bij de discussie over de "Europese ruimte voor onderzoek" en bij de doelstellingen van het 6de Kaderprogramma. Tot slot moet nog worden gewezen op de belangrijke kwalitatieve bijdrage van het Instituut voor Ruimtevaarttoepassingen van het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (JRC).

⁹ De Gemeenschap en de ruimte: een samenhangende benadering, COM(88) 417.
De Europese Gemeenschap en de ruimtevaart: uitdagingen, kansen en nieuwe acties, COM(92) 360.

De Europese Unie en de ruimtevaart: bevordering van toepassingen, markten en industrieel concurrentievermogen, COM(96) 617.

¹⁰ *Galileo*: een rol voor Europa bij de ontwikkeling van een nieuwe generatie van satellietnavigatiediensten, COM(99) 54.

¹¹ PB C 34 van 02.02.1998, blz. 27.

¹² PB C 224 van 17.07.1998, blz. 1.

3. Inhoud van het werkdocument van de Commissie "Naar een samenhangende Europese aanpak van de ruimtevaart"

Het werkdocument van de Commissie vormt een antwoord op de resolutie van de Raad van 22 juni 1998¹³. De tekst, die ook twee bijlagen bevat, heeft het over bepaalde aspecten van het ruimtevaartbeleid van de Europese Unie aangaande praktische toepassingen, in het bijzonder op het vlak van telecommunicatie, navigatie en aardobservatie. Nergens wordt verwezen naar ruimteëxploratie of gebruik van de ruimte voor wetenschappelijk onderzoek, ondanks het feit dat de Europese landen en de lidstaten van de Europese Unie een belangrijke bijdrage aan deze sectoren hebben geleverd en blijven leveren. In dit opzicht is het bereik van het document nogal beperkt aangezien een globaal ruimtevaartbeleid niet louter op de praktische toepassingen mag zijn gericht.

De Commissie erkent het strategisch en economisch belang van de ruimtevaartdiensten en –toepassingen en drukt haar bezorgdheid uit over het ontbreken van een consensus tussen de belangrijkste partijen in de ruimtevaartsector, wat reeds heeft geleid tot vertraging bij de planning, de financiering en het opstarten van toekomstige programma's of toepassingen. Dit staat in fel contrast met de situatie in de VS, die het voordeel heeft dat er een nationaal ruimtevaartbeleid bestaat. De Commissie stelt duidelijk dat de Europese Unie nood heeft aan een samenhangende aanpak. Hiertoe werd een *overlegstructuur* voor de ruimtevaart en aanverwante thema's in het leven geroepen, waaraan de ESA actief deelneemt. Deze structuur bestaat onder meer uit de *raadgevende groep voor de ruimtevaart* (Space Advisory Group, SAG) en andere groepen op hoog niveau.

Het document gaat uitvoerig in op de groeiende betrokkenheid van de markt bij de ruimtevaarttoepassingen, in het bijzonder op het vlak van de telecommunicatie. Het stelt evenwel vast dat de ruimtevaartsector niet volledig door de markt wordt overheerst omdat hij nog steeds in grote mate onder overheidsinvloed en –toezicht staat.

De Commissie waarschuwt voor het feit dat onze onafhankelijkheid en autonomie enigszins in het gedrang komen en dat de Europese industrie zou kunnen teruggedrongen worden in een rol van onderaannemer die geen toegang meer heeft tot de echte spits technologie, tenzij er passende acties worden ondernomen. Het document wijst erop dat er een globaal satellitnavigatiesysteem moet worden ontwikkeld waaraan Europa in ruime mate meewerkt (*Galileo*-programma), en dat Europa niet beschikt over een eigen wereldwijde milieu-observatiedienst die gegevens vanop aarde en uit de ruimte gebruikt. Een goed gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid heeft echter ook nood aan informatie-instrumenten die ruimtegegevens verwerken.

Het document concludeert dat de Europese Unie nieuwe methoden moet vinden om haar ruimtevaartbeleid ten uitvoer te leggen en stelt terzake drie hoofdlijnen voor: a) de ontwikkeling van satellietssystemen voor telecommunicatie, navigatie en milieuobservatie, b) een satellietstructuur ter ondersteuning van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en c) technologische projecten voor wetenschappelijke doeleinden. Daarnaast moet de Europese Unie haar mogelijkheden om zelf ruimtetuigen te lanceren, behouden en verder ontwikkelen.

¹³ PB C 224 van 17.7.1998, blz. 1.

Om dit beleid te ontwikkelen, stelt de Commissie een dialoog tussen alle betrokken partijen voor, in de hoop tot de consensus te komen die nodig is om een beleidskader te bevorderen. Het document verwijst in dit opzicht naar de recente oprichting van drie werkgroepen en stelt dat de *overlegstructuur*, met een actieve deelname van de ESA, kan bijdragen om te komen tot een samenhangende aanpak van de ruimtevaart.

4. Recente ontwikkelingen

In zijn resolutie van 2 december 1999 verzoekt de Raad de Commissie samen met de ESA en in overleg met alle betrokken partijen een afgewerkte tekst voor te bereiden over een samenhangende Europese aanpak van de ruimtevaart, verzoekt hij de lidstaten ten volle mee te werken aan het overleg en verzoekt hij tot slot de Commissie op zijn volgende bijeenkomst een rapport over de procedurevorderingen voor te stellen en bovendien tegen eind 2000 een voorstel voor een Europese ruimtevaartstrategie in te dienen dat gebaseerd is op het gezamenlijk document van de Commissie en de ESA.

5. Conclusies

De recente ontwikkelingen en in het bijzonder de mobilisatie bij de Commissie en de Raad wijzen erop dat de tijd rijp is voor een verdere uitbreiding van de internationale samenwerking en voor de uitstippeling van een EU-strategie op het vlak van de ruimtevaart. Bovendien heeft de ESA bewezen dat zij een waardevolle partner is die in aanzienlijke mate kan bijdragen tot zowel de uitstippeling als de uitvoering van deze strategie, waaraan ook alle betrokken partijen en in het bijzonder de ruimtevaartdiensten van de lidstaten moeten meewerken. Het Europees Parlement wordt verzocht mee te werken aan de opstelling van de richtsnoeren voor de procedure om deze strategie te ontwikkelen.